LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS DĖL VIEŠOJO SAUGUMO PLĖTROS 2015–2025 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO

2015 m. gegužės 7 d. Nr. XII-1682
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Patvirtinti Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programą (pridedama).

2 straipsnis.

Pripažinti netekusiais galios Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimą Nr. IX-1383 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutarimą Nr. X-819 „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“ pakeitimo“.

3 straipsnis.

1. Nustatyti, kad šis nutarimas įsigalioja 2015 m. liepos 1 d.

2. Pasiūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei parengti Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio priemonių plano projektą per tris mėnesius nuo šio nutarimo įsigaliojimo ir jį, suderinus su Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetu, patvirtinti.

Seimo Pirmininkė Loreta Graužinienė

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Seimo
2015 m. gegužės 7 d.
nutarimu Nr. XII-1682

VIEŠOJO SAUGUMO PLĖTROS 2015–2025 METŲ PROGRAMA

I SKYRIUS
ĮŽANGA

1. Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programa (toliau – Programa) yra ilgalaikė valstybinė saugumo stiprinimo programa, parengta siekiant įgyvendinti vidaus saugumo užtikrinimo politikos prioritetus ir uždavinius viešojo saugumo palaikymo ir stiprinimo srityje, nustatytus Nacionalinio saugumo strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“.

2. Rengiant Programą vadovautasi Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“), 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, ir 2010 m. kovo 25–26 d. Europos Vadovų Tarybos susitikime patvirtintos Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos „Kuriant Europos saugumo modelį“ nuostatomis.

3. Programoje viešasis saugumas suprantamas kaip nacionalinio saugumo dalis, apimanti žmogaus, visuomenės ir valstybės teisėtų interesų apsaugą nuo nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų, gamtos ar žmogaus sukeltų nelaimių.

4. Programa tęsiamas Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimu Nr. IX-1383 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“, (įgyvendinimo terminas nenustatytas) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. patvirtintos Programos prieš terorizmą (riboto naudojimo, įgyvendinimo terminas 2008–2016 m.) nuostatų, kurios išliko aktualios ir svarbios esant dabartinei situacijai, įgyvendinimas.

5. Programa apima Lietuvos policijos, Lietuvos Respublikos valstybės sienos (toliau – valstybės siena) apsaugos ir civilinės saugos sistemų plėtros klausimus, kurie anksčiau buvo sprendžiami įgyvendinant šias programas:

5.1. Lietuvos policijos sistemos plėtros programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. X-1010 „Dėl Lietuvos policijos sistemos plėtros

programos patvirtinimo“ (įgyvendinimo terminas 2007–2011 m.). Pagal šią programą įgyvendintos priemonės ir policijai skirti papildomi valstybės biudžeto asignavimai leido pagerinti policijos materialinę bei techninę bazę ir sudarė sąlygas tobulinti policijos veiklą, tačiau ne visi šioje programoje nustatyti tikslai ir uždaviniai buvo iki galo įgyvendinti;

5.2. Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. IX-911 „Dėl Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programos patvirtinimo“ (įgyvendinimo terminas 2002–2010 m.). Pagal šią, į būsimą narystę Europos Sąjungoje (toliau – ES) orientuotą programą įgyvendintos priemonės sudarė prielaidas Lietuvai tapti visateise Šengeno valstybe ir sustiprinti kompetentingų tarnybų gebėjimus užtikrinti tinkamą ES išorės sienos kontrolę. Užtrukus valstybės sienos su Rusijos Federacija demarkavimo darbams, iki galo liko neįgyvendintas tik minėtos programos uždavinys „valstybės sausumos sienos demarkavimas“, tačiau 2015 m. planuojama šiuos darbus baigti – paženklinti valstybės sienos liniją sausumoje aiškiai matomais valstybės sienos ženklais, pasienio vandenyse – vandens plūdurais;

5.3. Lietuvos Respublikos civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos plėtotės programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. VIII-1620 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos plėtotės programos patvirtinimo“ (įgyvendinimo terminas 2001–2010 m.). Įgyvendinant šią programą, pagerinta civilinės saugos sistemos subjektų materialinė ir techninė bazė, patobulintas ekstremaliųjų situacijų valdymas, tačiau dėl organizacinių ir teisinio reguliavimo pokyčių bei lėšų trūkumo ne visi nurodytoje programoje nustatyti tikslai ir uždaviniai buvo iki galo įgyvendinti.

6. Programa neapima su viešojo saugumo stiprinimu susijusių nuostatų, nustatomų kitose ilgalaikėse valstybinėse saugumo stiprinimo programose, kurių parengimas numatytas Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. XII-724 „Dėl Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo plano patvirtinimo“:

6.1. Kompleksinės kovos su korupcija ir korupcijos prevencijos nuostatos pateikiamos Lietuvos Respublikos nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos 2015–2025 metų programos patvirtinimo“.

6.2. Narkotikų, alkoholio ir tabako kontrolės nuostatos pateikiamos Lietuvos Respublikos Seimo tvirtinamoje Valstybinėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos programoje.

7. Viešojo saugumo plėtra siekiama tiek sustiprinti valstybės atsaką į esamus rizikos veiksnius ir grėsmes viešajam saugumui, tiek ir pasirengti naujiems galimiems iššūkiams.

8. Pagrindiniai išorės veiksniai, kurie turi ir ateityje turės įtakos viešojo saugumo plėtrai, yra nuolatinis informacinių ir ryšių (ypač paremtų internetu) technologijų tobulėjimas ir plėtra, globalizacijos procesai ir dėl jų didėjantys pasaulinės prekybos mastai bei gyventojų mobilumas, besikeičiantis tautinio tapatumo suvokimas, demografiniai pokyčiai, taip pat klimato kaita.

Atskirų viešojo saugumo plėtros priemonių įgyvendinimą gali sutrikdyti politinis, socialinis ar ekonominis nestabilumas Lietuvoje, kitose ES ar kaimyninėse trečiosiose šalyse, taip pat radikalūs tarptautinių organizacijų (Jungtinių Tautų, Europos Tarybos, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) ir kt.), kurios garantuoja taikų valstybių sambūvį ir kurių narė yra Lietuva, veiklos pokyčiai.

9. Svarbiausi veiksniai, kurie prisidės prie Programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo, atitinka Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatytus pažangos procesus, darančius poveikį visuomenės brandai, sąmoningumui ir valstybės gerovės augimui. Šių procesų įgyvendinimo nesklandumai turėtų neigiamos įtakos ir viešojo saugumo plėtrai.

Viešojo saugumo plėtrai būtina įvairių valstybinio valdymo sektorių – viešojo saugumo, sveikatos, socialinės ir aplinkos apsaugos, švietimo, kultūros ir kitų – sinergija. Svarbi viešojo saugumo plėtros sąlyga yra ir glaudus valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bei mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimas, viešojo ir privataus sektorių partnerystė ir aktyvi visuomenė.

10. Viešasis saugumas yra vertybė, kurią kompetentingos valstybės institucijos ir įstaigos turi užtikrinti gyventojams neatsižvelgamos į valstybės ekonominę gerovę. Kaip pabrėžiama Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, tik užtikrinus nacionalinį saugumą galima siekti valstybės darnios pažangos, tačiau kartu šios pažangos procesai padeda įtvirtinti nacionalinio saugumo interesus.

11. Viešojo saugumo plėtra turi būti grindžiama pagarbos konstitucinėms žmogaus teisėms ir laisvėms principu.

II SKYRIUS
APLINKOS ANALIZĖ

12. Vienas iš svarbiausių viešojo saugumo būklės vertinimo kriterijų yra subjektyvus gyventojų saugumo jausmo suvokimas. Lietuvoje pastaraisiais metais šis suvokimas gerėja: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Vidaus reikalų ministerija) iniciatyva atliktų gyventojų apklausų (toliau – gyventojų apklausos) duomenimis, 2013 m. 72 proc.

gyventojų jautėsi saugiai savo gyvenamojoje vietovėje, o 2005 m. šis rodiklis sudarė tik 47 proc. Tačiau jis vis dar žemesnis už ES vidurkį, kuris 2011 m., „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis, sudarė 89 proc.

13. Nusikalstamos veikos – vieni svarbiausių gyventojų nesaugumo veiksnių, galinčių padaryti tiesioginę žalą jų gyvybei, sveikatai ir turtui. Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2013 m. Lietuvoje užregistruota 84 715 nusikalstamų veikų, tai 5,6 proc. mažiau negu 2005 m. Tačiau dėl sumažėjusio gyventojų skaičiaus nusikalstamų veikų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, 2013 m. buvo pats didžiausias per 2005–2013 m. (2 866).

Lyginant pastarojo laikotarpio statistinius duomenis, matyti, kad bendras užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius nuo 2008 m. pradėjo augti. 2012 ir 2013 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiaus augimui didelę įtaką turėjo Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įsigaliojimas 2011 m. pabaigoje. Tačiau nuo 2005 m. mažėja užregistruotų tyčinių nužudymų, nesunkių sveikatos sutrikdymų, plėšimų, vagysčių ir viešose vietose padaromų nusikalstamų veikų. Priešinga tendencija sukčiavimų atveju – nuo 2009 m. jų kiekvienais metais daugėja.

14. Smurtiniai nusikaltimai, nors ir sudaro nedidelę visų užregistruojamų nusikalstamų veikų dalį, pagal savo pobūdį yra labai pavojingi, nes kuria visuomenėje baimės, nesaugumo, emocinio diskomforto atmosferą.

Smurto, ypač artimoje aplinkoje, problema Lietuvoje itin opi. Eurostato duomenimis, 2011 m. 100 tūkst. gyventojų teko 6,6 nužudymo, ES vidurkis – 1,2 nužudymo. 2010 m. atlikto „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis, 48 proc. gyventojų nurodė, kad jie asmeniškai pažįsta bent vieną moterį, nukentėjusią nuo bet kokios rūšies smurto, šis rodiklis kone dvigubai viršija visos ES rodiklį (25 proc.). 2013 m. atliktos gyventojų apklausos duomenimis, 45 proc. gyventojų svarbiausia viešojo saugumo problema nurodė smurtinius nusikaltimus.

Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimas atskleidė ypač didelį smurto artimoje aplinkoje latentiškumą. 2013 m. policija užregistravo 21 615 pranešimų apie galimą smurtą artimoje aplinkoje (18 proc. daugiau negu 2012 m.) ir pradėjo 10 015 ikiteisminių tyrimų (32 proc. daugiau negu 2012 m.).

Siekiant mažinti smurtą artimoje aplinkoje, šią problemą reikia spręsti kompleksiškai: kuriant socialinės paramos, skirtos nukentėjusiųjų nuo smurto artimoje aplinkoje gebėjimams ir galimybėms savarankiškai rūpintis asmeniniu ir šeimos gyvenimu ugdyti ir stiprinti, sistemą ir kartu specialią bausmių ir kitų poveikio priemonių smurtautojams sistemą.

15. Dėl migracijos Lietuvoje daugėja ir ateityje daugės skirtingos rasės, tautybės, religijos ir kitakalbių asmenų. Visuomenė taps įvairesnė, bet gali formuotis ir atskiros etninės grupės. Siekiant užkirsti kelią galimoms ksenofobijos, diskriminacijos ir rasizmo apraiškoms,

tarp jų ir smurto atvejams, reikia skatinti visuomenės toleranciją kitos rasės, tautybės, kalbos, kilmės, religijos ar kitokiai žmonių grupei ar jai priklausantiems asmenims ir vykdyti veiksmingą baudžiamąją politiką dėl asmenų, kurstančių neapykantą ir vykdančių smurtą, nukreiptą prieš tokius asmenis. Būtina užtikrinti, kad su neapykanta susiję nusikalstamų veikų motyvai būtų atskleisti ir į juos būtų atsižvelgiama viso baudžiamojo proceso metu.

16. Nuo 2003 m. įgyvendinama Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa. Šios programos strateginis tikslas – sukurti naują nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sistemos (principų, prioritetų, subjektų, organizavimo ir vadovavimo būdų) modelį, kurį pritaikius būtų sudarytos galimybės nuosekliai ir kompleksiškai šalinti esmines nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, racionaliai naudoti finansinius bei žmogiškuosius išteklius ir padidinti nusikaltimų prevencijos bei kontrolės Lietuvoje veiksmingumą. Nors iki galo šis tikslas neįgyvendintas, buvo pasiekti šie laukiami minėtos programos įgyvendinimo rezultatai:

16.1. Buvo stabilizuotas nusikalstamų veikų skaičiaus augimo tempas. Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2005–2013 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius svyravo, bet jau niekada nepasiekė 2005 m. lygio (89 815 nusikalstamų veikų).

16.2. Žmogaus aplinka tapo saugesnė. Tokia išvada daroma remiantis gyventojų apklausų duomenimis. Kaip minėta Programos 12 punkte, padaugėjo saugiai savo gyvenamojoje vietovėje besijaučiančių gyventojų. Be to, 2005–2013 m. nuo 40 iki 57 proc. padaugėjo gyventojų, manančių, kad jų gyvenamojoje vietovėje rizika tapti nusikaltimo auka yra maža, ir nuo 29 iki 55 proc. – gyventojų, kriminogeninę situaciją savo gyvenamojoje vietovėje vertinančių gerai.

16.3. Pagal Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą įgyvendintos priemonės sudarė prielaidas išplėsti valstybės institucijų ir įstaigų prevencinę veiklą ir propaguoti šios veiklos svarbą, padidinti savivaldybių aktyvumą sprendžiant viešojo saugumo užtikrinimo ir saugios gyvenamosios aplinkos klausimus, padidinti kompetentingų valstybės institucijų ir įstaigų gebėjimus nusikalstamų veikų prevencijos ir kontrolės srityje ir taip padidinti nusikalstamų veikų prevencijos ir kontrolės sistemos veiksmingumą.

16.4. Pagerinus nusikalstamų veikų prevencijos ir kontrolės programų ir nusikalstamų veikų prevencijai skirtų projektų rengėjų ir vykdytojų gebėjimus vertinti šių programų ir projektų veiksmingumą, taip pat išplėtus keitimąsi gerąja praktika tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu, sudarytos prielaidos pagerinti minėtų programų ir projektų valdymą.

16.5. Padidėjo gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis. 2005 m. policija pasitikėjo 48 proc., o 2013 m. – jau 69 proc. gyventojų. Gyventojų pasitikėjimas Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos (pradėtas tirti nuo 2010 m.) 2010–2013 m. išaugo nuo 46 iki 63 proc., valstybine priešgaisrine gelbėjimo tarnyba – nuo

85 iki 90 proc. Teisėsaugos institucijos tapo atviresnės gyventojams – gyventojai išsamiau ir įvairesnėmis formomis informuojami apie šių institucijų veiklą ir teikiamas paslaugas.

16.6. Nacionalinei nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programai įgyvendinti skirtuose planavimo dokumentuose buvo numatomos ir vykdomos tiek nusikalstamų veikų prevencijos priemonės, tiek ir baudžiamosios politikos įgyvendinimo gerinimo priemonės, todėl buvo sudarytos prielaidos pusiausvyrai tarp nusikalstamų veikų prevencijos ir nusikalstamų veikų tyrimo bei atsakomybės neišvengiamumo principo įgyvendinimo palaikyti.

17. Siekiant veiksmingai mažinti su nusikalstamumu susijusius nesaugumo veiksnius, būtina ir toliau vykdyti kompleksinę nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, t. y. priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms ir kitiems teisės pažeidimams, nustatant ir pašalinant jų priežastis ir sąlygas, taip pat individualiai veikiant asmenis, kurie linkę ar ateityje gali daryti nusikalstamas veikas ar kitus teisės pažeidimus arba gali nukentėti nuo nusikalstamų veikų ar kitų teisės pažeidimų.

18. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką. Tačiau kuriant saugią gyvenamąją aplinką, itin svarbus savivaldybių vaidmuo, ir jis neturi apsiriboti tik viešosios tvarkos palaikymo padalinių steigimu savivaldybėse. Savivaldybės turėtų organizuoti ir koordinuoti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją savivaldybės lygiu, šiai veiklai sutelkdamos savivaldybės teritorijoje veikiančias valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, nevyriausybines ir verslo organizacijas, gyvenamųjų vietovių bendruomenes. Organizuojant tokią prevencinę veiklą, turėtų būti plečiamas nevyriausybinių organizacijų vaidmuo, o policijos vaidmuo turėtų likti iš esmės tik ekspertinis ir konsultacinis.

19. Siekiant kurti saugią gyvenamąją aplinką, svarbu mažinti žmonių abejingumą, padėti kiekvienam asmeniui suvokti savo vertę ir teisę apsaugoti save ir kitus, skatinti žmonių savisaugą ir bendradarbiavimą su teisėsaugos institucijomis, raginti gyventojus ir verslo organizacijas plačiau naudotis turto draudimo paslaugomis. 2013 m. atliktos gyventojų apklausos duomenimis, 17 proc. gyventojų tikrai sutiktų ir dar 37 proc. greičiau sutiktų dalyvauti veikloje, rūpinantis savo gyvenamosios vietos saugumu. Teisėsaugos institucijų veikla taptų daug veiksmingesnė, jei sulauktų didesnio visuomenės pritarimo ir bendradarbiavimo.

Gyventojų apklausų rezultatai rodo, kad teisėsaugos institucijomis pasitikintys gyventojai jaučiasi saugesni, yra mažiau pakantūs nusikalstamam elgesiui ir labiau linkę apie nusikalstamas veikas pranešti teisėsaugos institucijoms, su jomis bendradarbiauti. O nukentėjusieji nuo nusikalstamų veikų jaučiasi mažiau saugūs, prasčiau vertina kriminogeninę situaciją ir mažiau pasitiki teisėsaugos institucijomis. Todėl itin svarbu operatyviai reaguoti į gyventojų pranešimus

apie nusikalstamas veikas ir sudaryti tinkamas sąlygas nukentėjusiesiems naudotis savo teisėmis, informuoti juos apie baudžiamojo proceso eigą ir atliktus procesinius veiksmus.

20. Svarbu toliau tobulinti bausmių vykdymo ir probacijos sistemas, siekiant, kad bausmių vykdymas būtų skirtas nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui perauklėti ir kad bausmę atlikę asmenys geriau įsilietų į visuomenės gyvenimą, ir taip mažinti pakartotinį nusikalstamumą.

21. Didelę tiesioginę ir netiesioginę žalą visuomenės sveikatai, gerovei ir valstybės ekonomikai daro organizuotas nusikalstamumas. Jo žalą patiria tiek gyventojai, tiek verslas, tiek valstybė. Organizuotas nusikalstamumas, su kuriuo kovojama neveiksmingai, gali griauti gyventojų pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis ir finansų įstaigomis.

2013 m. Europos policijos biuro (Europolo) duomenimis, ES veikia apie 3 600 organizuotų nusikalstamų grupių (toliau – ONG). Europolo parengtoje ES sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimo ataskaitoje (SOCTA) pažymima, kad organizuotas nusikalstamumas yra iš esmės paveiktas globalizacijos procesų: daugėja ONG, kurios nėra susietos su konkrečia pilietybe ar tautybe, o ir nusikalstamos veikos nebegali būti lengvai siejamos tik su tam tikru regionu. Šioje ataskaitoje prioritetinėmis grėsmėmis ES įvardyta: neteisėtos imigracijos palengvinimas, prekyba žmonėmis, prekių klastojimas, galintis turėti neigiamą įtaką visuomenės sveikatai ir saugumui, „karuselinis“ sukčiavimas ES viduje, sintetinių narkotikų gamyba ir prekyba polinarkotikais ES; elektroniniai nusikaltimai; pinigų plovimas. Kaip naujos grėsmės ES vidaus saugumui nurodyti nusikaltimai aplinkai ir sukčiavimas energetikos srityje.

Pagrindiniai Lietuvos ONG bruožai: lyderystė Baltijos jūros valstybių regione, tarpininkavimas tarp Rusijos Federacijos ir ES valstybių narių ONG, tarptautinis mobilumas, naudojimasis pažangiausiomis informacinėmis ir ryšių technologijomis, disponavimas dideliais finansiniais ištekliais, didelė korupcinė įtaka. Pagrindinės jų veiklos sritys: neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta, akcizais apmokestinamų prekių kontrabanda, sukčiavimas, didelės vertės turto vagystės.

ONG veikla tampa vis sudėtingesnė ir įvairesnė. ONG naudojasi moderniomis technologijomis, finansų ir teisės sričių profesionalų paslaugomis, tiek vykdydamos nusikalstamas veikas, tiek ir siekdamos išvengti baudžiamojo persekiojimo ir apsaugoti savo turtą. Visuotinė susisiekimo ir prekybos plėtra suteikia galimybių ONG veikti nepaisant valstybių sienų ir esant mažai rizikai būti atskleistoms.

Mažėja ONG specializacija konkrečių nusikalstamų veikų srityse ir ryškėja tendencija užsiimti visomis pelningiausiomis nusikalstamomis veikomis. Verslumas tampa vienu

pagrindinių šiuolaikinių ONG bruožų. Visos ONG, nesvarbu, kokias nusikalstamas veikas daro, siekia kuo didesnio pelno. Todėl labai svarbu susekti ir konfiskuoti neteisėtai gautą turtą ir taip užkirsti kelią šį turtą legalizuoti ar vėl investuoti į neteisėtą veiklą.

22. Prekyba žmonėmis yra ne tik vienas iš pelningiausių ONG daromų nusikaltimų, bet ir vienas iš pavojingiausių nusikaltimų, pažeidžiantis žmogaus prigimtines teises ir laisves. Šis sudėtingas socialinis reiškinys yra susijęs su lyčių nelygybe, neteisėta migracija, organizuotu nusikalstamumu, ekonomine situacija, darbo rinka ir kt. Žmonės parduodami seksualiniam išnaudojimui, priverstiniam darbui ir paslaugoms, organų donorystei, nusikaltimams daryti, elgetauti, tarnystei ir pan. kilmės valstybėje ar svetur. Toks šio reiškinio įvairiapusiškumas reikalauja koordinuotų nacionalinių ir tarptautinių tarpsektorinių ir tarpdisciplininių priemonių, kurių veiksmingumą užtikrintų kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo mechanizmas. Labai svarbu plėtoti prevencinį darbą, ypač gyvenamosiose vietovėse, kur aukštas nedarbo lygis, vaikų globos namuose, mokyklose, taip pat su asmenimis, kurių rizika nukentėti nuo šio nusikaltimo yra didesnė.

23. Vis daugiau nusikalstamų veikų yra vykdomos elektroninėje erdvėje ar naudojant informacines ir ryšių technologijas. Į šią erdvę dalį savo nusikalstamų veikų perkelia ir ONG. Tarpvalstybinio pobūdžio teisėsaugos institucijos dažnai susiduria su sunkumais išsaugoti ir tirti elektroninius įrodymus.

Augant interneto įtakai mūsų gyvenime, nusikalstamų veikų elektroninėje erdvėje mastas ir galima žala ateityje tik didės, o spartūs informacinių ir ryšių technologijų pokyčiai (pvz., debesų kompiuterija) gali lemti ir naujus iššūkius. Todėl nusikalstamos veikos elektroninėje erdvėje vertintinos kaip auganti rimta grėsmė viešajam saugumui. Ir tai būtina įvertinti planuojant tiek finansinius, tiek ir žmogiškuosius teisėsaugos institucijų išteklius.

24. Organizuoto nusikalstamumo problemai spręsti reikalingos bendros viso viešojo sektoriaus, verslo organizacijų, gyvenamųjų vietovių bendruomenių ir gyventojų pastangos. Nepaprastai svarbus ir nacionalinis bei tarpvalstybinis teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas ir veiksmų koordinavimas. Atsižvelgiant į ribotus teisėsaugos institucijų išteklius, svarbu sutarti dėl bendrų kriminalinės žvalgybos ir baudžiamojo persekiojimo prioritetų, siekiant turimus pajėgumus nukreipti didžiausią žalą darančių sunkių ir labai sunkių, taip pat ONG daromų nusikaltimų prevencijai ir tyrimui.

25. Terorizmo grėsmė Lietuvai šiuo metu vertinama kaip maža. Tačiau yra rizikos veiksnių, kuriuos reikėtų mažinti ir šalinti, siekiant išvengti teroro aktų valstybėje ateityje:

25.1. Su teroristinėmis organizacijomis susiję ar jas remiantys asmenys, naudodamiesi laisvo asmenų judėjimo Šengeno erdvėje galimybėmis, gali vykdyti ekstremistinę veiklą Lietuvoje.

25.2. Terorizmo grėsmę Lietuvai, kaip ir kitoms ES valstybėms narėms, gali kelti pavieniai asmenys, kurie, įkvėpti radikalistinių ir ekstremistinių ideologijų, gali savarankiškai planuoti teroro aktus. Radikalizmo skatinimas didžiausią pavojų kelia paaugliams ir jaunuoliams. Teroristų grupės ir ekstremistai propagandai skleisti ir verbavimui plačiai naudoja internetą (socialinius tinklus, pokalbių svetaines ir kt.).

25.3. Didėjant tarptautinės prekybos mastams, vis sudėtingiau kontroliuoti prekių, kurios gali būti panaudotos teroro aktams vykdyti (šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, masinio naikinimo ginklų ir kitų strateginių prekių), judėjimą.

26. Nuo 2008 m. įgyvendinama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. patvirtinta Programa prieš terorizmą (riboto naudojimo), įtvirtinusi svarbiausias kovos prieš terorizmą politikos nuostatas Lietuvoje 2008–2016 m.

Įgyvendinant šią programą, padaryta pažanga tobulinant kovai su terorizmu skirtus teisės aktus, įgyvendinant ilgalaikes terorizmo prevencijos priemones, didinant kovą su terorizmu vykdančių valstybės įstaigų pajėgumus ir gebėjimus, Lietuvos tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir indėlį į tarptautinės bendrijos dedamas pastangas kovojant su terorizmu, stiprinant potencialių terorizmo taikinių (transporto, energetikos, informacinių ir ryšių technologijų sektorių ir kitų svarbių infrastruktūros objektų, valstybės institucijų ir įstaigų bei saugomų objektų) apsaugą.

Lietuvoje vykdoma kovos su terorizmu politika ir toliau turi būti proporcinga terorizmo grėsmės mastui ir pirmiausia skirta galimų teroro aktų prevencijai. Atsižvelgiant į tai, kad neįmanoma iš anksto numatyti visų terorizmo grėsmių ir užkirsti joms kelio, neišvengiamai išlieka svarbi ir veikla, skirta galimiems teroro aktų padariniams mažinti ir infrastruktūros bei valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų atsparumui teroro aktams tiek, kiek tai įmanoma, stiprinti.

27. Didėjant globalizacijai, sparčiai auga tarptautinis nusikalstamumo pobūdis. Tokiomis sąlygomis labai svarbu užtikrinti patikimą, ES standartus atitinkančią ES išorės sienos kontrolę.

Nuo 2013 m. gruodžio 2 d. ES pradėjo veikti Europos sienų stebėjimo sistema (EUROSUR), skirta ES valstybėms narėms ir Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie ES valstybių narių išorės sienų valdymo agentūrai (FRONTEX) keistis informacija ir bendradarbiauti tarpusavyje siekiant nustatyti neteisėtos migracijos ir tarpvalstybinio nusikalstamumo atvejus ir užkirsti jiems kelią. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gegužės 22 d. nutarimu Nr. 444 „Dėl Nacionalinio koordinavimo centro paskyrimo ir įgaliojimų suteikimo“ Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos paskirta Nacionaliniu koordinavimo centru, skirtu veiklai koordinuoti, bendradarbiauti su visomis už ES valstybių narių išorės sienų stebėjimą atsakingomis institucijomis, taip pat su kitais nacionaliniais koordinavimo centrais bei FRONTEX ir keistis informacija su šiomis

institucijomis EUROSUR. Stiprinant ES išorės sienos kontrolę, būtina veiksmingai išnaudoti šios sistemos galimybes.

Lietuvoje stacionari ES išorės sienos stebėjimo sistema kol kas įdiegta tik atskiruose ES išorės sausumos sienos ruožuose su Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika, kai kurių pasienio kontrolės punktų prieigose ir teritorinei jūrai stebėti. 2014 m. spalio 1 d. Lietuvoje stacionariomis sienos stebėjimo sistemomis buvo kontroliuojama 32 proc. ES išorės sienos (345 km). Valstybės sienos ruožuose, kuriuose įdiegiama sienos stebėjimo sistema, labai sumažėja valstybės sienos pažeidimų. Pavyzdžiui, įdiegus tokias sistemas pasienyje su Rusijos Federacija, šiame pasienio ruože valstybės sienos pažeidimų skaičius 2013 m., palyginti su 2010 m., sumažėjo nuo 175 iki 39, arba 78 proc.

Būtina ir toliau nuolat stiprinti turimas pajėgas, prie ES išorės sienos diegti šiuolaikines sienos stebėjimo sistemas, tobulinti jų panaudojimą atsižvelgiant į išorės ir vidaus rizikos veiksnių ir grėsmių pokyčius ir užtikrinti įdiegtų sienos stebėjimo sistemų veiksmingą funkcionalumą. Valstybės sienos ruožuose, kuriuose yra įdiegta stacionarių sienos stebėjimo sistemų, nuolatinis patruliavimas turi būti keičiamas operatyviu reagavimu į neteisėtus valstybės sienos kirtimus ir veiksmingu šių kirtimų užkardymu.

28. Šiuo metu pasienio kontrolės punktuose sudaryta galimybė atlikti tik kai kurių valstybių išduotų elektroninių kelionės dokumentų su elektroninėmis apsaugos priemonėmis patikrinimus, nes nėra išplėtota apsikeitimo elektroninių dokumentų tikrumą patvirtinančiais sertifikatais sistema. ES įgyvendinama „išmaniųjų sienų“ iniciatyva numato platų biometrinių identifikatorių ir elektroninių dokumentų naudojimą patikrinimams pasienio kontrolės punktuose pasitelkiant Registruoto keliautojo, Automatizuoto pasienio tikrinimo programas ir sukuriant bendrą atvykimo ir išvykimo sistemą prie ES išorės sienų. Būtina tobulinti ir modernizuoti patikrinimo pasienio kontrolės punktuose procedūras ir aprūpinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos pareigūnus, vykdančius šiuos patikrinimus, naujausia asmenų aptikimo, kelionės dokumentų patikrinimo ir transporto priemonių apžiūros įranga.

29. Būtina toliau stiprinti bendradarbiavimą su Baltijos jūros regiono valstybių, užtikrinančių išorės sienų stebėjimą jūroje, pasienio apsaugos (pakrančių) tarnybomis, aktyviai dalyvauti FRONTEX veikloje, kituose ES ir Baltijos jūros regiono valstybių tarptautiniuose forumuose ir projektuose.

30. Vienas iš pagrindinių rizikos veiksnių viešajam saugumui prie valstybės sienos išlieka neteisėta migracija. Lietuvai tapus visateise Šengeno valstybe, sulaikomų neteisėtai valstybės teritorijoje esančių ar per ją bandančių vykti užsieniečių skaičius išaugo. Daugumai nelegalių migrantų Lietuva vis dar yra tranzito valstybė pakeliui į Vakarų Europos ar Skandinavijos valstybes. Didžiausią grėsmę šiuo metu kelia neteisėtos migracijos srautai iš

Baltarusijos Respublikos. Iš jos į Lietuvą neteisėtai atvyksta daugiausia užsieniečių, todėl ypač svarbu Lietuvos ar ES vardu su Baltarusijos Respublika sudaryti asmenų grąžinimo (readmisijos) sutartį.

Užsieniečių neteisėtos migracijos iš trečiųjų šalių pavojus Lietuvai nesilpnėja, nes neteisėtos migracijos formos darosi vis sudėtingesnės. Patekti į Lietuvą arba per jos teritoriją į kitas ES valstybes nares bandoma naudojantis teisinėmis spragomis vizų išdavimo (apgaulės būdu), šeimų susijungimo (fiktyvios santuokos), savarankiško verslo steigimo ir plėtros (fiktyvios įmonės), darbo pagal sutartį (nelegalus darbas) ir kitais atvejais. Neteisėtos migracijos srautams Lietuvoje gali turėti įtakos politinis nestabilumas ar klimato kaitos sukelti padariniai kitose valstybėse.

31. Eurostato duomenimis, 2004–2010 m. ES išorės prekyba išaugo beveik 50 proc., importas iš trečiųjų šalių, vykdomas per Lietuvos Respublikos muitų teritoriją, išaugo 2 kartus. 2012 m. Pasaulio ekonomikos forumo atliktame tyrime pažymima, kad neteisėta prekyba sudaro nuo 7 iki 10 proc. pasaulio ekonomikos.

Neteisėtai įvežtos prekės cirkuliuoja rinkoje su teisėtai joje esančiomis prekėmis ir mažina teisėtai veikiančių ir mokesčius mokančių asmenų pelną, už tokias prekes nemokami mokesčiai, todėl valstybės biudžetas praranda dalį pajamų, iškreipiami sąžiningos konkurencijos principai. Iš neteisėtos tarptautinės prekybos gaunamos pajamos naudojamos kitoms nusikalstamoms veikloms finansuoti.

Siekiant mažinti neteisėtos tarptautinės prekybos mastą, reikalingas glaudus muitinį tikrinimą atliekančių ir teisėsaugos institucijų pareigūnų bendradarbiavimas ir veiksmų koordinavimas tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu mastu.

Šiuo metu tik 9 Lietuvos pasienio kontrolės punktuose krovininiams automobiliams ir jais gabenamiems kroviniams bei konteineriams patikrinti naudojamos rentgeno kontrolės sistemos. Naudodami šias sistemas, 2013 m. Lietuvos Respublikos muitinės pareigūnai sulaikė neteisėtai gabenamų prekių už daugiau kaip 3,7 mln. eurų. Siekiant toliau didinti muitinio tikrinimo efektyvumą, tikslinga plėsti tokių techninių priemonių naudojimą.

32. Kiekvienais metais Lietuvoje kyla apie 12,5 tūkst. gaisrų, juose žūva vidutiniškai 200 žmonių, daugiausia kaimo gyvenamosiose vietovėse. Didelę įtaką gaisrų kilimui ir žmonių žūtims bei traumoms juose turi neigiami valstybės ekonominiai ir socialiniai reiškiniai, tokie kaip nedarbas, piktnaudžiavimas alkoholiu, neatsakingas požiūris į savo sveikatą ir gyvybę, nesirūpinimas savo saugia aplinka ir turtu. 2005–2013 m. apie pusė (nuo 49,9 iki 57,2 proc.) gaisrų kilo dėl neatsargaus žmonių elgesio su ugnimi.

Siekiant mažinti gaisrų keliamą pavojų, būtina plėsti prevencinę gaisrų veiklą, sujungiant tiek valstybės, tiek ir savivaldybių institucijų bei įstaigų pastangas ir užtikrinant veiksmingą

gaisrų prevenciją visoje valstybės teritorijoje. Reikia kuo platesniam gyventojų skaičiui suteikti prevencinių žinių apie gaisrus ir diegti jaunajai kartai saugios gyvensenos principus.

Šiuo metu trūksta ugniagesių gelbėtojų, ne visos ugniagesių komandos turi tinkamą ir pakankamą gaisrų gesinimo ir gelbėjimo techniką, įrangą ir ryšio priemones. Nemažai gaisrinių pastatų yra nerenovuoti, juose nesudarytos nustatytus reikalavimus atitinkančios darbo, poilsio, gaisrų gesinimo ir gelbėjimo technikos ir įrangos priežiūros sąlygos. Dėl nepakankamo priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų materialinio aprūpinimo reikiama pagalba ne visada suteikiama laiku ir kokybiškai. Kaimo gyvenamosiose vietovėse atstumai iki įvykio vietos yra didesni, todėl pagalba suteikiama lėčiau negu miesto gyvenamosiose vietovėse. Būtina užtikrinti vienodą gelbėjimo operacijų kokybę visoje valstybės teritorijoje ir tam tikslui efektyviai išnaudoti savanorių ugniagesių veiklos organizavimo galimybes – nuo 2016 m. sausio 1 d. įsigalios Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo pakeitimai, nustatantys savanorių ugniagesių statusą ir jų veiklos organizavimo teisinius pagrindus. Reikia skatinti gyventojų, savanorių ugniagesių veiklą priešgaisrinės saugos srityje tiek kaimo, tiek miesto gyvenamosiose vietovėse.

33. 2013 m. atlikus Lietuvos nacionalinę ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę, 11 pavojų rizika buvo įvertinta kaip aukšta arba labai aukšta: stichiniai ir katastrofiniai meteorologiniai reiškiniai (uraganai, snygiai, vėtros), sausros (kaitros), įvykiai jūroje, kenksmingųjų organizmų židiniai, potvyniai, epidemijos ir (ar) pandemijos, tarša radioaktyviosiomis medžiagomis, pavojingi radioaktyvieji radiniai ir kitos radiologinės avarijos ir įvykiai, kibernetinės atakos, cheminės avarijos, epizootijos, branduolinės avarijos. Pasaulio ir Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prognozuoja, kad ateityje dėl klimato kaitos daugės stichinių ir katastrofinių meteorologinių reiškinių sukeltų ekstremaliųjų situacijų.

Siekiant, kad ekstremaliųjų situacijų atvejais būtų kuo mažiau pakenkta gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, ūkio subjektų ir kitų įstaigų veiklai, turtui ir aplinkai, reikia, kad visi civilinės saugos sistemos subjektai kryptingai vykdytų ekstremaliųjų situacijų prevencijos ir pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms priemones ir kad būtų užtikrinta tinkama civilinės saugos sistemos pajėgų parengtis. Reikia sukurti valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų valdymo informacinę sistemą, kuri padėtų visų lygių ekstremaliųjų situacijų operacijų centrams operatyviai keistis informacija, atlikti įvairiapusę situacijos analizę ir reikiamų materialinių išteklių paiešką. Būtina siekti, kad ekstremaliųjų situacijų operacijų centrų darbui būtų įrengtos patalpos, o prireikus – slėptuvės. Taip pat būtina, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos nuolat planuotų, organizuotų ir dalyvautų savo ir kitų institucijų organizuojamose civilinės saugos pratybose ir mokymuose. Kartu svarbu plėtoti gyventojų švietimą civilinės saugos srityje, kelti jų savisaugos kultūros lygį.

Būtina modernizuoti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams perspėti apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją, galimus jos padarinius, jų šalinimo priemones ir apsisaugojimo nuo ekstremaliosios situacijos būdus naudojamą sistemą (toliau – perspėjimo sistema), nes jos įranga nusidėvėjusi ir dažnai genda, be to, sutrikus elektros energijos tiekimui, ji nustoja veikti.

Valstybės rezerve šiuo metu esančios civilinės saugos priemonių atsargos ir jų nomenklatūra neatitinka šiuolaikinių reikalavimų, baigiasi daugumos civilinės saugos priemonių atsargų saugojimo terminas. Prireikus panaudoti valstybės rezervo civilinės saugos priemonių atsargas, visuomenei ir ūkio subjektams nebūtų suteikta kokybiška paslauga. Todėl būtina atnaujinti ir papildyti valstybės rezervo civilinės saugos priemonių atsargas.

34. Rizikos veiksniai ir grėsmės viešajam saugumui nuolat kinta, atsiranda naujų iššūkių. Siekiant į šiuos pokyčius laiku reaguoti ir užkirsti kelią grėsmėms ar sumažinti jų plitimą, reikia remtis patikimais rizikos veiksnių ir grėsmių nustatymo ir vertinimo rezultatais. Tuo tikslu reikia tobulinti tokių rizikos veiksnių ir grėsmių nustatymo, vertinimo ir prognozavimo sistemą.

35. Siekiant sustiprinti valstybės atsaką į esamus rizikos veiksnius bei grėsmes viešajam saugumui ir tinkamai pasirengti naujiems galimiems iššūkiams, reikia sukurti ir plėtoti veiksmingus teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, pajėgumus ir gebėjimus. Šios įstaigos turi gebėti veikti nuolat kintančiomis sąlygomis, racionaliai panaudodamos turimus ribotus išteklius. Jų organizacinė struktūra, personalas ir naudojami ištekliai turi būti tinkami greitai ir veiksmingai spręsti esamus ir naujus iššūkius. Įgyvendinti šiuos reikalavimus padės pokyčiai kuriant sumanų valdymą, numatyti Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“.

36. Šiuo metu viešojo saugumo plėtrą itin riboja nepakankamas teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, finansavimas, jose dirbančių pareigūnų skaičiaus mažėjimas, poreikių netenkinanti pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistema, nepakankama pareigūnų kvalifikacija ir įgūdžiai.

Didelės neigiamos įtakos viešojo saugumo plėtrai turėjo ekonomikos sunkmetis. Vien vidaus reikalų statutinėms įstaigoms skiriami valstybės biudžeto asignavimai nuo 2008 m. iki 2013 m. sumažėjo ketvirtadaliu, t. y. daugiau kaip 100 mln. eurų. Iš jų lėšos turtui įsigyti, infrastruktūrai plėtoti ir vidaus reikalų statutinių įstaigų veiklai modernizuoti sumažėjo daugiau kaip 70 proc.

Policijoje ir kai kuriose kitose teisėsaugos institucijose trūksta žmogiškųjų išteklių, ypač kvalifikuoto personalo. 2014 m. sausio 1 d. vidaus reikalų statutinėse įstaigose buvo neužimta 12,7 proc. statutinių valstybės tarnautojų pareigybių. Pareigūnų trūkumo grėsmė tampa vis aktualesnė, nes kiekvienais metais vis daugiau jų sulaukia pensinio amžiaus ir palieka tarnybą.

Pareigūnų skaičiaus mažėjimui turi įtakos ir pareigūno profesijos nepatrauklumas, pareigūnų tarnybos santykių reglamentavimo trūkumai, sumažėjusios pareigūnų socialinės garantijos.

Teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, personalui reikalavimai didėja, todėl svarbu sukurti patrauklią ir motyvuotą tarnybą, gebančią suburti ir išlaikyti aukštos kvalifikacijos pareigūnus ir kartu apsisaugoti nuo atsitiktinių asmenų.

37. Esama pareigūnų profesinio rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistema tik iš dalies atitinka daugelyje ES valstybių narių taikomą šių pareigūnų profesinio rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo praktiką ir negali visiškai užtikrinti pareigūnų rengimo ir jų kvalifikacijos tobulinimo poreikių. Reikia sukurti tokią pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą, kuri padėtų racionaliai planuoti personalo poreikį, būtų pajėgi rengti tuo metu reikalingus specialistus nuolat, o prireikus ir operatyviai, tobulinti personalo kvalifikaciją atsižvelgiant į viešojo saugumo užtikrinimo problematiką. Reikia suaktualinti pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programas. Pavyzdžiui, jau netrukus dauguma ikiteisminio tyrimo pareigūnų turės mokėti atpažinti elektroninėje erdvėje daromas nusikalstamas veikas, surasti ir išsaugoti elektroninius įrodymus. Dėl gyventojų mobilumo ir didėjančios imigracijos keičiantis gyventojų sudėčiai ir visuomenei tampant įvairesne, tiesiogiai su gyventojais bendraujantys pareigūnai turi žinoti ir mokėti tinkamai priimti kultūrinius skirtumus.

Globalizacijos sąlygomis, kai grėsmių viešajam saugumui vis daugėja ir jos peržengia valstybių sienas, nė viena valstybė negali veiksmingai nuo jų apsiginti. Todėl ateityje tiek nacionalinis, tiek regioninis ir ES saugumas vis labiau priklausys nuo valstybės institucijų pajėgumo įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus ir bendradarbiauti praktiniu lygmeniu. Esant tokiai situacijai vis daugiau pareigūnų turi įgyti tam tikrų įgūdžių ir mokėti užsienio kalbų. Tuo tikslu būtina veiksmingai išnaudoti Europos teisėsaugos pareigūnų mokymo sistemos galimybes.

38. Dėl nuolat kintančių ir vis sudėtingesnių rizikos veiksnių ir grėsmių viešajam saugumui teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, veikloje reikia plačiau naudoti šiuolaikines informacines ir ryšių technologijas, mokslo pasiekimus.

39. Įvertinus esamą situaciją ir žvelgiant į dešimties metų perspektyvą, išskirtini šie pagrindiniai rizikos veiksniai ir grėsmės viešajam saugumui: nusikalstamumas, ypač susijęs su smurtu, ir jo lygio augimas; sudėtingų, ONG daromų ar panaudojant informacines ir ryšių technologijas daromų ir tarptautinio pobūdžio nusikaltimų plitimas; neteisėta migracija, t. y. neteisėtas užsieniečių atvykimas į Lietuvos Respubliką ir (ar) neteisėtas jų buvimas Lietuvos Respublikoje; didėjantis visuomenės radikalumas, skatinantis ekstremizmą ir didinantis teroro aktų tikimybę; gaisrai ir kitos žmogaus ar gamtos sukeltos nelaimės; nepakankamas teisėsaugos

institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, veiklos veiksmingumas.

40. Sėkminga viešojo saugumo plėtra įmanoma, jei prisideda visi partneriai: valstybės politikai, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, mokslo ir studijų institucijos, verslo ir nevyriausybinės organizacijos, gyvenamųjų vietovių bendruomenės, gyventojai. Vien tik teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, pastangų šioje srityje nepakanka dėl ribotų jų galimybių paveikti grėsmių viešajam saugumui socialinio ar ekonominio pobūdžio priežastis ir sąlygas. Šiuo atžvilgiu svarbi ankstyvoji prevencija – vertybių ir pilietinės visuomenės ugdymas. Todėl Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatytų pokyčių kuriant sumanią visuomenę sėkmingas įgyvendinimas turės didelę įtaką pažangai viešojo saugumo srityje.

III SKYRIUS
PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI IR JŲ REIKŠMĖS

41. Programos strateginis tikslas – siekti, kad Lietuva taptų saugesne valstybe, gebančia veiksmingai apsaugoti pagrindines žmogaus teises bei laisves ir užtikrinti viešąjį saugumą.

42. Pirmasis Programos tikslas – sukurti gyvenamąją aplinką, saugią nuo nusikalstamų veikų.

43. Pirmajam Programos tikslui pasiekti numatomi šie uždaviniai:

43.1. Padidinti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos veiksmingumą. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

43.1.1. tobulinti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos koordinavimo mechanizmą;

43.1.2. plėsti ir stiprinti savivaldybių vaidmenį kuriant saugią gyvenamąją aplinką, palaipsniui decentralizuojant ir perduodant savivaldybėms bendrosios nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos koordinavimo funkcijas;

43.1.3. plėsti savivaldybių, teisėsaugos institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą, taikant naujas bendradarbiavimo formas;

43.1.4. plėsti nevyriausybinių organizacijų vaidmenį ir didinti gyventojų ir gyvenamųjų vietovių bendruomenių kompetencijas stiprinti gyvenamosios aplinkos saugumą, skatinant jų aktyvumą ir savanorystę.

43.2. Didinti reagavimo į pranešimus apie nusikalstamas veikas ir kitus teisės pažeidimus veiksmingumą ir sudaryti tinkamas sąlygas nukentėjusiesiems naudotis savo teisėmis. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

43.2.1. tobulinti teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, pajėgų valdymo organizacines, technines, informacines ir ryšių sistemas;

43.2.2. užtikrinti kokybiškas bendrojo pagalbos telefono numerio 112 paslaugas ir veiksmingą operatyvųjį pajėgų valdymą;

43.2.3. tobulinti baudžiamajame procese dalyvaujančių ir asmeniškai su nukentėjusiaisiais bendraujančių pareigūnų gebėjimus nustatyti nukentėjusiuosius bei jų poreikius ir elgtis su jais pagarbiai, jautriai, profesionaliai ir jų nediskriminuojant, taip pat užtikrinti, kad nukentėjusieji gautų aiškią ir nuoseklią informaciją apie savo teises, baudžiamojo proceso eigą ir atliktus procesinius veiksmus;

43.2.4. stiprinti liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugą vykdančių policijos pajėgų gebėjimus ir pajėgumus;

43.2.5. skatinti gyventojus ir verslo organizacijas plačiau naudotis turto draudimo paslaugomis.

43.3. Sumažinti smurto, ypač artimoje aplinkoje, mastą. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

43.3.1. ugdyti visuomenės nepakantumą smurtiniam elgesiui;

43.3.2. įgyvendinti specialias apsaugos priemones ar programas, skirtas didesnės rizikos asmenų (vaikų, senyvo amžiaus, nukentėjusių nuo smurto artimoje aplinkoje) grupėms;

43.3.3. užtikrinti kokybišką kompleksinę pagalbą nukentėjusiesiems nuo smurto;

43.3.4. plėtoti specialią pagalbą į smurtą linkusiems asmenims;

43.3.5. sukurti pavienių asmenų, keliančių viešų smurtinių išpuolių riziką, nustatymo, jų grėsmės vertinimo ir valdymo sistemą;

43.3.6. užkirsti kelią nusikalstamų veikų, padarytų siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl kitos rasės, tautybės, kalbos, kilmės, religijos, seksualinės orientacijos ar kitų neapykantos motyvų, plitimui.

43.4. Mažinti riziką pakartotinai nusikalsti. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

43.4.1. tobulinti nuteistųjų elgesio kontrolės laisvės atėmimo vietose sistemą;

43.4.2. tobulinti teistų asmenų socialinės adaptacijos sistemą;

43.4.3. plėtoti alternatyvių laisvės atėmimui bausmių taikymo galimybes.

44. Antrasis Programos tikslas – sukurti aplinką, nepalankią organizuotam nusikalstamumui ir sunkiems bei labai sunkiems nusikaltimams vykdyti, ir mažinti sunkių ir labai sunkių, taip pat ONG daromų nusikaltimų žalą visuomenei.

45. Antrajam Programos tikslui pasiekti numatomi šie uždaviniai:

45.1. Sustiprinti teisėsaugos institucijų atsaką sunkių ir labai sunkių, taip pat ONG daromų nusikaltimų (toliau – sunkūs nusikaltimai) organizatoriams, vykdytojams ir kitiems bendrininkams. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

45.1.1. sukurti veiksmingas teisėsaugos institucijų atliekamo sunkių nusikaltimų grėsmių vertinimo ir bendrų prioritetų nustatymo ir organizuoto nusikalstamumo kontrolės sistemas;

45.1.2. stiprinti kriminalinę žvalgybą ir tarpžinybinį keitimąsi kriminalinės žvalgybos informacija;

45.1.3. sukurti nepalankią aplinką nusikalstamoms veikoms laisvės atėmimo vietose;

45.1.4. plėtoti teisėsaugos institucijų praktinį bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija su kitų ES valstybių narių ir trečiųjų šalių kompetentingomis institucijomis, ES agentūromis, ypač Europolu, ir aktyviai dalyvauti ES kovos su organizuotu ir sunkiu tarptautiniu nusikalstamumu projektuose, bendrose operacijose ir jungtinėse tyrimų grupėse.

45.2. Užkirsti kelią nusikalstamu būdu gautam turtui legalizuoti ir investuoti į neteisėtą veiklą. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

45.2.1. didinti pinigų plovimo prevenciją vykdančių institucijų pajėgumus ir pinigų plovimo prevencijos priemonių veiksmingumą;

45.2.2. vykdyti visų asmenų, įtariamų nusikalstamų susivienijimų ar grupių organizavimu ir sunkių nusikaltimų, susijusių su galima nusikalstama turtine nauda (tiesiogiai ar netiesiogiai gauta iš nusikalstamos veikos), darymu, finansų tyrimus;

45.2.3. didinti nusikalstamu būdu gauto turto paieškos, areštavimo ir konfiskavimo mechanizmo veiksmingumą;

45.2.4. optimizuoti valstybės institucijų ir įstaigų funkcijas nusikalstamų veikų finansų sistemai tyrimo srityje.

45.3. Apsaugoti valstybės ūkį nuo ONG įsiskverbimo. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

45.3.1. didinti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, atsakingų už ūkio subjektų priežiūrą bei dotacijų ir subsidijų suteikimą, vaidmenį kuriant su ONG susijusiems asmenims verstis legaliu verslu nepalankią aplinką;

45.3.2. vykdyti ūkio sektorių pažeidžiamumo vertinimus;

45.3.3. mažinti grėsmes, susijusias su neteisėtu ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų gavimu ir panaudojimu, ir gerinti atitinkamų nusikalstamų veikų kriminalinę žvalgybą ir tyrimą optimizuojant kompetentingų institucijų sistemą ir veiklą;

45.3.4. didinti gyventojų informuotumą apie organizuoto nusikalstamumo grėsmę ir žalą, siekiant mažinti jų toleranciją ONG veiklai (kontrabandai, prekių klastojimui ir kt.).

45.4. Mažinti nusikalstamų veikų darymo elektroninėje erdvėje galimybes. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

45.4.1. plėtoti teisėsaugos, kitų valstybės institucijų ir įstaigų ir privataus sektoriaus partnerystę;

45.4.2. didinti gyventojų informuotumą apie nusikalstamų veikų elektroninėje erdvėje grėsmes ir priemones bei būdus joms išvengti;

45.4.3. sustiprinti nusikalstamų veikų elektroninėje erdvėje tyrimus atliekančių įstaigų darbuotojų pajėgumą ir gebėjimus;

45.4.4. aktyviai bendradarbiauti su Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centru ir užtikrinti tarptautinių įsipareigojimų teisėsaugos srityje vykdymą.

45.5. Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

45.5.1. sustiprinti nacionalinį kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą;

45.5.2. tobulinti prekybos žmonėmis prevenciją ir tyrimą;

45.5.3. sustiprinti pagalbos nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir asmenims, turintiems didesnę riziką nukentėti nuo šio nusikaltimo, teikimo sistemą.

46. Trečiasis Programos tikslas – mažinti ir šalinti rizikos veiksnius, didinančius teroro aktų tikimybę.

47. Trečiajam Programos tikslui pasiekti numatomi šie uždaviniai:

47.1. Užkirsti kelią, kad gyventojų pažiūros netaptų ekstremalios, t. y. netaptų tokios radikalios, kad gyventojai taptų verbuotini teroristinei veiklai. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

47.1.1. didinti gyventojų pažiūrų radikalėjimo procesų stebėsenos, prevencijos ir deradikalizavimo sistemos veiksmingumą įtraukiant gyvenamųjų vietovių bendruomenes, savivaldybes ir nevyriausybines organizacijas;

47.1.2. rengti ir įgyvendinti galimų radikalizmo ir ekstremizmo skatinimo ir verbavimo teroristinei veiklai būdų užkardymo priemones;

47.1.3. bendradarbiauti su Europos Komisijos įkurtu Informacijos apie radikalizaciją tinklu (RAN) ir ES valstybėmis narėmis keičiantis geraja praktika.

47.2. Sukurti nepalankias sąlygas teroristinei veiklai Lietuvoje ir prisidėti prie tarptautinės bendrijos kovos su terorizmu pastangų. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

47.2.1. optimizuoti tarpinstitucinį kovos su terorizmu koordinavimo mechanizmą kaip sudedamąją krizių valdymo sistemos dalį;

47.2.2. didinti kriminalinės žvalgybos ir baudžiamojo persekiojimo veiksmingumą, užkirsti kelią teroristams ar terorizmu įtariamiems asmenims patekti į Lietuvą, plėsti tarpžinybinį ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą šiose srityse;

47.2.3. stiprinti teroristų finansavimo prevenciją ir užtikrinti tarptautinių įsipareigojimų šioje srityje įgyvendinimą, optimizuoti valstybės institucijų ir įstaigų sistemą ir veiklą šioje srityje;

47.2.4. nagrinėti teroristinės veiklos finansavimą ir rėmimą, tiriant teroristinius ir kitus su teroristine veikla susijusius nusikaltimus;

47.2.5. mažinti interneto naudojimo teroristiniais tikslais galimybes;

47.2.6. sustiprinti strateginių ir kitų prekių, kurios gali būti panaudotos teroro aktams vykdyti, įvežimo į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją, išvežimo iš jos ir disponavimo šiomis prekėmis kontrolę.

47.3. Sustiprinti potencialių terorizmo taikinių apsaugą ir atsparumą. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

47.3.1. reguliariai atlikti terorizmo grėsmės potencialiems terorizmo taikiniams ir jų pažeidžiamumo įvertinimus, rengti ir įgyvendinti potencialių terorizmo taikinių pažeidžiamumo mažinimo priemones, vykdyti teroro aktų užkardymo veiksmus;

47.3.2. vykdyti prevencinę neteisėtai įgytų ir (ar) laikomų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, masinio naikinimo ginklų (biologinių, cheminių, radiologinių ar branduolinių) paiešką masinėse žmonių susibūrimo vietose ir potencialių terorizmo taikinių aplinkoje;

47.3.3. stiprinti reagavimo į teroro aktus pajėgas.

48. Ketvirtasis Programos tikslas – užtikrinti veiksmingą ES išorės sienos kontrolę ir užkirsti kelią neteisėtai migracijai ir neteisėtai tarptautinei prekybai.

49. Ketvirtajam Programos tikslui pasiekti numatomi šie uždaviniai:

49.1. Tobulinti ES išorės sienos valdymą. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

49.1.1. integruotis į ES išorės sienų valdymo sistemą;

49.1.2. įdiegti modernias sienos stebėjimo sistemas prie valstybės sienos su Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika bei jūros sienai stebėti ir užtikrinti jų tinkamą funkcionavimą;

49.1.3. tobulinti ir modernizuoti patikrinimų kertant valstybės sieną procedūras;

49.1.4. sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą, ypač su Baltijos jūros regiono valstybėmis ir FRONTEX.

49.2. Sustiprinti neteisėtos migracijos prevenciją ir kontrolę. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

49.2.1. gerinti institucijų, atsakingų už migracijos procesų kontrolę, sąveikumą, ypač keitimosi informacija srityje, ir bendradarbiavimą su kitomis ES valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis ir didinti jų įgaliojimus bei gebėjimus reaguoti greitai, tinkamai ir reikiamomis priemonėmis;

49.2.2. stiprinti išankstinę neteisėtos migracijos kontrolę, veiksmingai naudojant vizų išdavimo sistemą (neteisėtos migracijos rizikos vertinimas, išankstinės konsultacijos, bendradarbiavimas su kompetentingomis kitų valstybių institucijomis ir kt.);

49.2.3. mažinti galimybes piktnaudžiauti teisėtais migracijos būdais (šeimos susijungimo, prieglobsčio suteikimo, leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo pagrindais ir kt.);

49.2.4. užtikrinti veiksmingą užsieniečių grąžinimo į kilmės valstybes ar užsienio valstybes, į kurias jie turi teisę vykti, politikos įgyvendinimą, skatinti savanorišką grįžimą ir taip taupyti valstybės lėšas;

49.2.5. plačiau skleisti informaciją apie užsieniečių teisėtos migracijos galimybes, atvykimo į Lietuvą, buvimo joje, vykimo per ją tranzitu ir išvykimo iš jos tvarką.

49.3. Plėtoti veiksmingą kovą su neteisėta tarptautine prekyba. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

49.3.1. sustiprinti nacionalinį, regioninį kovos su neteisėta tarptautine prekyba koordinavimą: gerinti kompetentingų institucijų sąveikumą, ypač keitimosi informacija srityje, bendradarbiavimą su kitomis ES valstybėmis narėmis, ES agentūromis, tarptautinėmis organizacijomis ir trečiosiomis šalimis;

49.3.2. plėsti prevencines priemones, skirtas neteisėtai įvežtų prekių apyvartai (pasiūlai ir paklausai) mažinti;

49.3.3. tobulinti ir modernizuoti prekių ir transporto priemonių patikrinimus, įdiegti modernias asmenų gabenamų prekių, transporto priemonių tikrinimo sistemas ir užtikrinti jų tinkamą funkcionavimą.

50. Penktasis Programos tikslas – sustiprinti apsaugą nuo gaisrų, ekstremaliųjų įvykių bei situacijų ir užtikrinti kvalifikuotą pagalbą gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai.

51. Penktajam Programos tikslui pasiekti numatomi šie uždaviniai:

51.1. Plėsti ir gerinti gaisrų prevenciją stiprinant valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą.

51.2. Stiprinti priešgaisrines gelbėjimo pajėgas, plėtoti savanorių ugniagesių veiklą.

51.3. Stiprinti civilinės saugos sistemos parengtį. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

51.3.1. gerinti ekstremaliųjų situacijų prevenciją ir operacijų centrų valdymą bei civilinės saugos sistemos pajėgų materialinį aprūpinimą;

51.3.2. modernizuoti perspėjimo sistemą;

51.3.3. valstybės rezerve nuolat atnaujinti civilinės saugos priemonių atsargas.

51.4. Plėtoti visuomenės švietimą gaisrinės ir kitose civilinės saugos srityse, propaguoti savisaugos kultūrą ir atsakingą elgesį.

52. Šeštasis Programos tikslas – didinti teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, veiklos veiksmingumą.

53. Šeštajam Programos tikslui pasiekti numatomi šie uždaviniai:

53.1. Plėtoti kokybišką rizikos veiksnių ir grėsmių viešajam saugumui nustatymo, vertinimo ir prognozavimo sistemą.

53.2. Stiprinti teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, (toliau šiame skyriuje – įstaigos) pajėgumą ir gebėjimus užtikrinti viešąjį saugumą. Šio uždavinio įgyvendinimo kryptys:

53.2.1. optimizuoti įstaigų skaičių ir veiklą, išgryninant įstaigų funkcijas ir atsakomybę ir panaikinant funkcijų dubliavimą;

53.2.2. sukurti subalansuotą ir socialiai teisingą tarnybos ypatumų, pareigūnams taikomų reikalavimų, darbo užmokesčio ir kitų socialinių garantijų sistemą;

53.2.3. tobulinti pareigūnų profesinio rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą ir užtikrinti tinkamai parengto personalo skaičių, būtiną įstaigoms pavestoms funkcijoms vykdyti;

53.2.4. didinti pajėgumą ir gebėjimus veiksmingai pasinaudoti praktikoje ES suteikiamais tarpvalstybinio bendradarbiavimo instrumentais ir tuo tikslu veiksmingai išnaudoti Europos teisėsaugos pareigūnų mokymo sistemos galimybes;

53.2.5. gerinti įstaigų informacinį aprūpinimą, užtikrinti naudojamų registrų, informacinių ir ryšių technologijų sistemų tobulinimą, plėtrą ir suderinamumą, taip pat operatyvų tarpinstitucinį ir tarpvalstybinį keitimąsi informacija, diegiant šiuolaikines informacines ir ryšių technologijas;

53.2.6. įstaigų veikloje plačiau taikyti mokslinių tyrimų rezultatus ir pažangias technologijas, plėtoti partnerystę su mokslo ir studijų institucijomis bei privačiu sektoriumi ir didinti investicijas į pažangias technologijas;

53.2.7. aprūpinti įstaigas būtina technika ir įranga;

53.2.8. užtikrinti saugias ir sveikatai nekenksmingas pareigūnų darbo sąlygas;

53.2.9. sudaryti tinkamą pareigūnų darbo aplinką rekonstruojant įstaigų pastatus ar statant naujus.

54. Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijai ir jų reikšmės pateikiami Programos priede.

IV SKYRIUS
PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

55. Programą pagal kompetenciją įgyvendina Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, teisėsaugos institucijos ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos.

56. Programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė tvirtina tarpinstitucinį priemonių planą. Šio plano parengimą organizuoja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras. Programos nuostatos gali būti įgyvendinamos ir kitais planavimo dokumentais.

57. Programos įgyvendinimo ir veiksmingumo stebėseną atlieka Vidaus reikalų ministerija.

Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos
priedas

VIEŠOJO SAUGUMO PLĖTROS 2015–2020 METŲ PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI IR JŲ REIKŠMĖS

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Vertinimo kriterijaus pasiekimo stebėseną vykdanti institucija ar įstaiga (duomenų šaltinis)
		2013 m.	2020 m.	2025 m.	
Programos strateginis tikslas – siekti, kad Lietuva taptų saugesne valstybe, gebančia veiksmingai apsaugoti pagrindines žmogaus teises bei laisves ir užtikrinti viešąjį saugumą.					
1.	Gyventojų, saugiai besijaučiančių savo gyvenamojoje vietovėje, dalis, ne mažiau kaip, proc.	72	85	90	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (toliau – Vidaus reikalų ministerija) (gyventojų nuomonės tyrimas)
Pirmasis Programos tikslas – sukurti gyvenamąją aplinką, saugią nuo nusikalstamų veikų.					
2.	Gyventojų, manančių, kad rizika tapti nusikaltimo auka savo gyvenamojoje vietovėje yra maža, dalis, ne mažiau kaip, proc.	57	70	75	Vidaus reikalų ministerija (gyventojų nuomonės tyrimas)
3.	Teigiamai vertinančių policijos darbą gyventojų, kurie nukentėjo nuo nusikaltimų ir dėl to kreipėsi į policiją, dalis, ne mažiau kaip, proc.	54	75	80	Vidaus reikalų ministerija (gyventojų nuomonės tyrimas)
4.	Nužudymų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, ne daugiau kaip, vnt.	6,3	5	3	Vidaus reikalų ministerija (Nusikalstamų veikų žinybinis registras)
5.	Asmenų, per metus sugrįžusių į laisvės atėmimo vietas, dalis, proc.	16,4	15	14	Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos duomenys)
Antrasis Programos tikslas – sukurti aplinką, nepalankią organizuotam nusikalstamumui ir sunkiems bei labai sunkiems nusikaltimams vykdyti, ir mažinti sunkių ir labai sunkių, taip pat organizuotų nusikalstamų grupių daromų nusikaltimų žalą visuomenei.					
6.	Ištirtų sunkių ir labai sunkių nusikaltimų, numatytų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XX, XXVIII, XXX–XXXIII, XXXVI ir XXXVII skyriuose, dalis, ne mažiau kaip, proc.	66,2	70	80	Vidaus reikalų ministerija (Nusikalstamų veikų žinybinis registras)

Trečiasis Programos tikslas – mažinti ir šalinti rizikos veiksnius, didinančius teroro aktų tikimybę.					
7.	Teroristiniais tikslais padarytų nusikaltimų, numatytų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250 straipsnio 3–5 dalyse, skaičius.	0	0	0	Vidaus reikalų ministerija (Nusikalstamų veikų žinybinis registras)
Ketvirtasis Programos tikslas – užtikrinti veiksmingą Europos Sąjungos išorės sienos kontrolę ir užkirsti kelią neteisėtai migracijai ir neteisėtai tarptautinei prekybai.					
8.	Europos Sąjungos išorės sienos (Lietuvos dalies), stebimos naudojant modernias sienos stebėjimo technologijas, dalis, proc.	26	47	55	Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Valstybės sienos apsaugos tarnyba)
9.	Valstybės sienos kirtimo tvarkos pažeidimų, kai nustatytas pažeidimą padaręs asmuo, dalis, proc.	48,5	55	62	Valstybės sienos apsaugos tarnyba
10.	Gyventojų, pateisinančių kontrabandą ir nelegalių prekių vartojimą, dalis, proc.	62*	50	30	Vidaus reikalų ministerija (gyventojų nuomonės tyrimas)
Penktasis Programos tikslas – sustiprinti apsaugą nuo gaisrų, ekstremaliųjų įvykių bei situacijų ir užtikrinti kvalifikuotą pagalbą gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai.					
11.	Gaisruose žuvusių asmenų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, ne daugiau kaip, vnt.	5,3	4	3	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas)
12.	Savivaldybių, kuriose įkurta savanorių ugniagesių organizacijų, dalis, proc.	0	90	100	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas
13.	Modernizuota gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams perspėti apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją, galimus jos padarinius, jų šalinimo priemones ir apsisaugojimo nuo ekstremaliosios situacijos būdus naudojama sistema, proc.	0	74	100	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas
14.	Valstybės rezerve sukauptų civilinės saugos priemonių atsargų atitiktis valstybės rezervo užduotims, ne mažiau kaip, proc.	25	50	74	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas
Šeštasis Programos tikslas – didinti teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, veiklos veiksmingumą.					
15.	Neužimtų pirminės ir vidurinės grandies vidaus tarnybos sistemos pareigūnų pareigybių dalis, ne daugiau kaip, proc.	14	10	7	Vidaus reikalų ministerija
16.	Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų, tobulinusių kvalifikaciją,	53	60	65	Vidaus reikalų ministerija

	dalis, ne mažiau kaip, proc.				
17.	Policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pareigūnų, patenkintų savo tarnyba, dalis, ne mažiau kaip, proc.	56 (2014 m. duomenys**)	65	75	Vidaus reikalų ministerija (policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pareigūnų nuomonės tyrimas)

* Lietuvos laisvosios rinkos instituto inicijuoto tyrimo duomenys.

** Pareigūnų nuomonės tyrimas atliekamas kas 3 metai.

_____